



TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KADINLARIN BESTECİLİK EĞİTİMİNE ERİŞİMİ VE BESTECİLİK KARIYERİ

*Zeynep Gülçin ÖZKİŞİ**

ÖZET

Cinsiyet rollerine ilişkin beklenti ve tutumlar, kadınlar ve erkeklerin eğitime erişimleri, meslek seçimleri ve kariyerlerinde önemli birer faktördür. Müzik tarihi literatüründe kadınlar, önemli müzik icracıları olarak kabul görürken, bestecilik ve müzikal yaratıcılık, daha çok erkeklerle ilişkilendirilen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bestecilik özelinde, kadınların müzikal kanonda erkeklere oranla daha az yer buluyor olmalarının sosyal, kültürel ve ekonomik birçok nedeni mevcuttur. Bu nedenler arasında, 20. yüzyılın ilk yarısına dek kadınlara atfedilen müzikal yaratıcılık yetersizliği miti ve kadınların bestecilik eğitime erişimlerinin kısıtlanmış olması yer almaktadır. Eğitim ve mesleki yönlendirmelerde, toplumsal cinsiyet ve cinsiyete dayalı fırsat eşitsizliği azalarak da olsa günümüzde de sürmektedir. Çalışmada, kadınların bestecilik eğitime erişim durumları ile toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin kariyer seçimine bestecilik özelindeki etkisi; Türkiye'de, Avrupa Akademik Müziği alanında genel müzik ve bestecilik lisans devresi öğrenimi veren kurumlardaki öğrencilerin profili, toplumsal cinsiyet bağlamında incelendi. Araştırmanın verileri, ilgili müzik öğretim kurumlarından edinilen, bu kurumlardan mezun olan kız ve erkek öğrencilerin listeleri temel alınarak toplandı. Söz konusu öğretim kurumlarından toplanan veriler, kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerine oranları bakımından karşılaştırıldı. Bestecilik öğrenimine başlama yaşının ve üniversitelerin bestecilik öğretimi veren birimlerindeki öğretim elemanlarının cinsiyet bağlamındaki profili ise, lisans devresinde bestecilik öğrenimi görmüş olan 1960-1977 doğumlu kadın ve erkek besteciler özelinde ele alındı.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, bestecilik eğitimi.

* Arş. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım / Müzik ve Sahne Sanatları, El-mek: zgulcinozkisi@yahoo.com

WOMEN'S ACCESS TO COMPOSITION EDUCATION AND CAREER OF COMPOSITION IN TURKEY IN THE CONTEXT IN GENDER

ABSTRACT

Expectations and attitudes related to gender roles are important factors in accessing education, career choices and careers of women and men. Throughout the music history literature, musical creativity has been always accounted to male artists, whereas women are mostly accepted as prominent and talented music performers. The scarcity of women composers in musical canon is caused by several social, cultural and economic factors. The myth of female incapacity for musical creativity, which was rather a strong prejudice until the mid of 20th century and women's limited access to musical education in the area of composition were among these factors. Although to a lesser extent, gender and gender-based inequality in educational and professional guidance, continues today, as well. Women's access to composition education and, affects of gender and gender roles to choice of career in the case of composition; profiles of students in the context of gender in general music and composition schools which offer undergraduate composition programmes on European academic music are analysed. The lists of students who graduated from these institutions since their foundations are examined on the basis of gender and the numbers of graduate girls/boys are obtained and comprised. The gender profile of age to start composition education in the institutions of undergraduate composition education and academicians who born in 1960-1977 and received an undergraduate education of composition are observed.

Key Words: Gender, gender roles, composition education.

Giriş

Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evreni, Türkiye’de, Avrupa Akademik Müziği alanında bestecilik lisans devresi bulunan öğretim kurumlarındaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profilleridir.

Araştırmanın örneklemini bir güzel sanatlar lisesi ve bünyesinde bestecilik lisans devresi bulunan 11 kurum oluşturmaktadır.

Çalışmada, Türkiye’de, Avrupa Akademik Müziği alanında bestecilik lisans devresi öğrenimi veren kurumlardaki öğrenci profili toplumsal cinsiyet bağlamında incelendi. Türkiye’deki toplam 11 üniversite, bünyesinde bestecilik lisans devresi öğretimi vermektedir. Bestecilik öğretim kurumları ve bu kurumlardaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profili, bünyesinde bestecilik lisans devresi bulunan bu 11 kurum üzerinden araştırıldı. Lisans öncesine yönelik genel müzik öğretimi veren kurumlardaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profili ise, çalışma bestecilik öğretimi özelinde şekillendiğinden, genel müzik öğretimi veren ilk güzel sanatlar lisesi olmasından ötürü İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi üzerinden değerlendirildi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Veri Toplama Araçları ve Değerlendirme Teknikleri

Bu araştırmanın verileri, ilgili müzik öğretim kurumlarından edinilen, bu kurumlardan mezun olan kız ve erkek öğrencilerin listeleri aracılığı ve Türkiye’de Avrupa Akademik Müziği üzerine yoğunlaşmış bestecileri konu alan kaynaklar temel alınarak toplandı.

Söz konusu öğretim kurumlarından toplanan veriler, kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerine oranları bakımından incelendi ve karşılaştırıldı. Bestecilik öğrenimine başlama yaşının cinsiyet bağlamındaki profili ve üniversitelerin bestecilik eğitimi veren birimlerindeki öğretim elemanlarının cinsiyet bağlamındaki profili ise, lisans devresinde bestecilik öğrenimi görmüş olan 1960-1977 doğumlu kadın ve erkek besteciler özelinde ele alındı.

Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerine İlişkin Yargıların Eğitim ve Kariyer Seçimine Etkisi

Kadınların bestecilik eğitimine erişimleri ve bestecilik olgusuna toplumsal cinsiyet bağlamında yaklaşılmasının nedeni, Türkiye’de eğitim ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kadınların aleyhinde bir durumun farkındalığından ileri gelmektedir. Bestecilik eğitimi toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ele alınırken, Türkiye’de genel eğitim düzlemindeki toplumsal cinsiyet eşitliğinin incelenmesi ve kadınların eğitime erişimleri hakkında genel bir tablo sunulması; çalışmanın art-alanının oluşturulması ve amacının geçerli bir sebebe dayandığının vurgulanması bakımından önem taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley’e göre ‘cinsiyet’, biyolojik kadın erkek ayrımını ifade ederken ‘toplumsal cinsiyet’ erkeklik ile kadınlık arasında buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Fakat bu terimin kapsamı, ilk ortaya çıkışından beri, yalnızca bireysel kimliği değil sembolik düzeyde erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ve yapısal düzeyde ise kurumlar ve örgütlerdeki cinsel iş bölümünü içine alacak kadar genişledi¹ Genel olarak toplumsal cinsiyet (*gender*), kadın ve erkekler için toplumsal olarak oluşturulmuş roller ve öğrenilmiş davranış ve beklentilere işaret etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu kavram, kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarına işaret eden biyolojik cinsiyetten (*sex*) farklıdır. Bütün toplumlarda doğuştan gelen bu biyolojik farklılıklar kültürel olarak yorumlanıp değerlendirilir. Böylece hangi davranış ve faaliyetlerin kadınlar veya erkekler için uygun olduğuna, bu iki cinsin hangi haklara, kaynaklara ve güce ne derecede sahip olduğuna ya da olması gerektiğine ilişkin toplumsal beklentiler geliştirilir.²

Ecevit, bu beklentilerin toplumdan topluma ve aynı toplum içinde bir toplumsal kesimden diğerine kısmen değişse de özünde toplumsal cinsiyet temelli asimetrisinin yani farklılıklar ve eşitsizliklerin olduğu ortak noktalar bulunduğunu ifade eder. Cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasındaki biyolojik ayrıma karşılık gelirken, toplumsal cinsiyet kavramı, kadın erkek arasındaki sosyo-kültürel eşitsiz bölünmeye dikkat çeker. Toplumsal cinsiyet kavramının, erkeklik ve dişiliği belirlemede, doğuştan getirilen bedensel farklılıklara bağlanamayan tüm etmenlerin -özellikle de sosyal ve kültürel- önemini vurgularken cinsiyet kavramının sadece biyolojik olarak verilmiş olduğunu dile getirir. Kadın ve erkek arasındaki toplumsal olarak belirlenmiş, zamanla ve toplumdan topluma değişiklik gösterebilen, insanları cinsiyetine yani biyolojik yapılarına göre kalıplaştırılan rolleri kapsayan ve onları sosyal olarak yapılandıran özellikler ya da kişiye toplum tarafından yüklenen roller olarak da açıklanabilir.

¹ Ann Oakley, **Sex, Gender and Society**, Temple Smith, London 1972; aktaran Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Sanat Yay., İstanbul 1999, s. 98.

² Yıldız Ecevit, “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?”, **C.U. Tıp Fakültesi Dergisi**, 25/4 (2003), s. 83.

Freud'a göre, insanda psikoseksüel gelişim evrelerinden biri olan simgesel/kültürel yaşama geçiş yani çocuğun toplumsallaşma sürecinde, çocuk için belirlenen kalıplaşmış beklentiler söz konusudur. Çocuğun içinde bulunduğu sosyal ve kültürel yapı, çocuğa cinsiyetini oyuncaklar, giysiler, saç kesimi ve benzeri şekilde kabul ettirir. Kız ve erkek çocuklar için seçilen ve sunulan oyuncaklar ve giysiler gibi nesneler, çocukları gelecekteki kültürel rollerine hazırlamış olur. Toplumsal cinsiyet, toplumlara göre farklılık gösterse de, ataerkil düzenin benimsenmesiyle belirli bir standardizasyonu korumaktadır. Bora, Simone de Beauvoir'ın 1949'da "kadın doğulmaz, kadın olunur" söyleminden sonra cinsiyete ilişkin, kadın olmanın ne anlama geldiği, birer toplumsal form olarak kadınlık ve erkekliği üreten kültürel süreçler ve bağlamların ne olduğu, kadın olma sürecinde kadının seçimlerinin ve kararlarının ağırlığının olup olmadığı ve kişinin özgürlük alanının ne kadar olduğu ve bu bu özgürlük alanının genişliğini etkileyen faktörlerin neler olabileceği gibi sayısız soruyu içeren, geniş bir tartışma alanının açılmış olduğunu belirtir. Toplumsal cinsiyet, cinse dayalı farklılıklara ilişkin bilginin kendisidir ancak bu bilgi mutlak değil görecelidir ve iktidar ilişkileri -yani egemenlik ve itaat- tarafından yapılanmış bir araç rolü oynamaktadır.³

Cinsiyet rollerinin kültürle ilişkisi yapılan çalışmalarca desteklenmektedir. Her kültürün diğerlerinden farklı olduğu noktasından hareket eden Benedict⁴ ve Mead⁵ cinsiyetle ilgili rollerin sosyo-psikolojik olgu ve süreçlerin kültürlerarası bir genel özelliği olduğunun ileri sürülemeyeceği görüşündedir. Kandiyoti, cinsiyet rol standartlarından bir kültürde erkek ve kadınların cinsiyetlerine uygun sayılan davranış beklentileri anlaşılması gerektiğini ileri sürerek bu standartların kültürlerarasında, aynı toplumun değişik alt kültür gruplarında ve kuşaklar arasında çok değişebileceğine işaret etmektedir.⁶

Sosyalleşme sürecinde kız çocuklarına daha çok sosyal ve konuşma becerileri ile fiziksel çekicilik ve ev sorumluluğu gibi özellikler öğretilirken, erkek çocuklarına teknik beceri, otoriterlik, fiziksel güce önem vermek öğretilir. Bu durum, cinsiyete özgü mesleklere uygun nitelikler, beğeniler ve beklentilere güçlü bir eğilim yaratır. Böylece kızların ve erkeklerin yöneldiği meslekler tipik olarak cinsiyet temelinde ayrışır. Kadınlar geleneksel anne ve eş rollerinin uzantısı sayılabilecek alanlara (öğretmenlik, sekreterlik, hemşirelik, çocuk doktorluğu) daha çok yönelmektedirler.⁷

Bir grup kız öğrenci ile beş yıl ara ile gerçekleştirilen bir çalışmada kariyer tercihleri saptanmaya çalışıldı. 8-13 yaş kategorisindeki 66 kız çocuğun 21'i öğretmen, 12'si hemşire, 3'ü sekreter, 3'ü hostes olmak istediğini söyler. Çalışma aynı grupla 5 yıl sonra tekrarlanır, 13-18 yaş kategorisinde olan kızların tamamına yakını geleneksel olarak "kadın işi" sayılan alanları ileride yapmak istedikleri meslek olarak belirtir.⁸

England ve Farkas tarafından gerçekleştirilen ikinci, dördüncü ve altıncı sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerini saptamaya yönelik çalışmada, kızların % 54'ünün öğretmen, hemşire, ev kadını, sekreter ve garson olmak istedikleri görülür. Bu işleri tercih eden erkek çocuklarının oranı % 1 dir. Erkek çocuklarının ise, % 57'si kendilerinin itfaiyeci, polis, araba

³ Aksu Bora, **Kadınların Sınıfı**, İletişim Yay., İstanbul 2005, s. 37.

⁴ Ruth Benedict, **Pattern of Culture**, Houghton Mifflin, New York 1959, s. 32-33; aktaran Aysel Günindi Ersöz (1997). **Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar Ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamu'da Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği)**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, s. 33.

⁵ Peggy R. Sanday, "Margaret Mead's View of Sex Roles In Her Own and Other Societies" **American Anthropologist**, 82/2 (1980), s. 340 - 348; aktaran Ersöz, **age**, 33.

⁶ Deniz Kandiyoti, "Kadınlarda Psiko-Sosyal Değişim Kuşaklararası Bir Karşılaştırma" (der. Nermin Abadan-Unat), **Türk Toplumunda Kadın**, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay., Ankara 1982, s. 319; aktaran Ersöz, **age**, 34.

⁷ Ersöz, **age**, 38.

⁸ D. Sandberg, vd., **SANDBERG, D. vd.** "The Influence of Individual and Family Characteristics Upon Career Aspirations of Girls During Childhood and Adolescence", **Sex Roles**, 16/12 (1987), s. 649-668; aktaran Ersöz, **age**, 40.

tamircisi, inşaatçı veya tamirci veya sporla ilgili meslekleri tercih ederler. Bu işleri seçen kızların oranı ise sadece % 4 düzeyinde olur.⁹

Kıray, “Ereğli” adlı çalışmasında; öğretmenlik, ebelik, terzilik, hemşirelik gibi kadın işi sayılan meslekleri kadınların yapabileceğini söyleyen aile reislerinin oranının % 95.8 olduğunu belirtmektedir. Oysa doktorluk, avukatlık, hâkimlik ve mühendislik için bu oran yarıya (%51.0) inmektedir.¹⁰ “Erkek çocuklar için en uygun meslek sizce nedir” sorusuna % 28.97’si doktorluk, % 14.30’u mühendislik cevabını verir. Kızlar için en uygun bulunan meslek sıralamasında % 27.30’la öğretmenlik ilk sırada belirtir.¹¹

Kadının geleneksel rol tanımına uygun düştüğü varsayılan insancıl içerikli, bakım ve gözetime dayanan öğretmenlik, doktorluk ve eczacılık gibi görevler kadına yakışan uğraşlar arasında yer alırken, mimarlık, mühendislik, yöneticilik gibi uğraşlar kadınlara uygun görülmemektedir.¹² Sosyalleşme süreci daha çok “iyi eş” ve “iyi anne” biçiminde olurken, erkekler dış dünyaya ve aile reisi olmaya yönelik olarak sosyalleşmektedirler.¹³ Sosyalleşme sürecinde kadınlara empoze edilen bu cinsiyetçi rol yaklaşımları, (eş-anne-ev kadını üçlemi) çalışma yaşamına girmelerini ve ileriye yönelik beklenti geliştirmelerini de olumsuz yönde etkilemektedir.¹⁴

Erkeklerin en yoğun bulundukları meslek kategorisi % 30.3’le mimar ve mühendis kategorisidir. Öğrenim ile ilgili meslekler % 8.6’ı ile ikinci sırayı, % 7.5’le bankacılık ve sigortacılık meslek kategorisi üçüncü sırayı almaktadır. Erkeklerin en az temsil edildiği meslek kategorisi sanatçı kategorisidir.¹⁵

İdeal meslek bildiren 117 kadının (%41.8), % 56.4’ü kız çocukları için ideal meslek olarak öğretmenliği gösterir. İkinci sırada % 15.5’le doktor ve eczacılık, üçüncü sırada % 8.5’le sanatla ilgili meslekler gelir. Kızlar için babaların ideal olarak değerlendirdikleri meslekler arasında % 56.7’i ile öğretimle ilgili meslekler birinci sırayı almaktadır. Bunu %25.7’i ile doktor, eczacı dış hekimi gibi tıpla ilgili meslekler ikinci sırada izlemektedir. Üçüncü sırada ise %5.4’le sanatçı diyenler gelmektedir.¹⁶

Cinsiyet rollerine ilişkin beklenti ve tutumlar hem kızlar hem de erkekler açısından aynı oranda olumsuzluklar içererek baskı yaratmakta ve kişileri kısıtlamaktadır.¹⁷ Mead’ın belirttiği gibi: “Tarih boyunca karmaşık etkinlikler bazen erkek bazen kadın olarak nitelendirildi (...). Ne zaman karmaşık bir etkinlik bir cinsiyete adansa, diğerinin bu konuya girişi de zorlaştırıldı.”¹⁸

⁹ P. England, G. Farkas, **Households, Employment, And Gender A Social, Economic and Demographic Issues**. Aldine Publishing Company, New York 1986, s. 154; aktaran Ersöz, *age*, 40.

¹⁰ Mübeccel Kıray, **EREĞLİ: Ağır Sanayiden önce Bir Sahil Kasabası**, İletişim Yay., Ankara 1964, s. 86; aktaran Ersöz, *age*, 40.

¹¹ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), **Türk Aile Yapısı Araştırması**, DPT Yayınları, Ankara 1993, s. 211; aktaran Ersöz, *age*, 40.

¹² *age*, 40.

¹³ *age*, 159.

¹⁴ *age*, 40.

¹⁵ *age*, 102.

¹⁶ *age*, 118.

¹⁷ *age*, 36.

¹⁸ Margaret Mead, **Male and Female: A Study of the Sexes in a Changing World**, William Morrow, New York 1975, s. 347; aktaran Eugene Murray Gates (1992). **The Woman Composer Question: Four Case Studies from the Romantic Era**, University of Toronto, Doktora Tezi, Toronto, s. 54.

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Genel Müzik ve Bestecilik Eğitimi ile Bestecilik Kariyeri

Lisans Öncesi Genel Müzik Öğretimi Veren Kurumlardaki Öğrencilerin Cinsiyet Bağlamındaki Profili: İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Örneği

Lisans öncesine yönelik genel müzik öğretimi veren kurumlardaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profili, çalışma bestecilik öğretimi özelinde şekillendiğinden, genel müzik öğretimi veren ilk güzel sanatlar lisesi olmasından ötürü İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi üzerinden değerlendirildi. İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü'nün mezun kız ve erkek öğrenci listeleri altı dönem üzerinden cinsiyet bağlamında incelendi ve mezun kız-erkek öğrenci sayıları belirlendi:

İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Mezunlarının Cinsiyet Bağlamındaki Profili¹⁹

Tablo 1: Mezun Kız ve Erkek Öğrencilerin Sayısı

Kız	Erkek	Toplam
111	49	160

Tablo 2: Mezun Kız ve Erkek Öğrencilerin Oranı

Kızlar	Erkekler
%70	%30
Kızların erkeklere oranı	Erkeklerin kızlara oranı
%2,27	%45

İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü'nün toplam mezun sayısı 160; mezun kız öğrenci sayısı 111, mezun erkek öğrenci sayısı ise 49 olarak tespit edildi. Kız öğrencileri toplamın %70'ini, erkek öğrencileri ise %30'unu oluşturmaktadır. Kızların erkeklere oranı %2,27 iken, erkeklerin kızlara oranı %45'tir. Elde edilen sonuçlardan, lisans öncesi genel müzik eğitimi veren kurumlardaki kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilere oranla çok daha yüksek olduğu görüldü. Çalışmanın, "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerine İlişkin Yargıların Kariyer Seçimine Etkisi" başlıklı bölümünde, erkeklerin meslek kategorilerine göre dağılımı incelendiğinde, erkeklerin en az temsil edildiği meslek kategorisinin sanatçı kategorisi olduğu belirtildi. Kızlar için ideal meslek sıralamasında ise, ebeveynlerin sanatçılık mesleğini üçüncü sırada tercih ettikleri görülür. Bu durumla, erkeklerin, genel müzik öğrenimi kurumlarında kız öğrencilere oranla daha az sayıda yer almaları durumu arasındaki paralellik dikkat çekicidir. Yaratıcılıkla özdeşleştirilmiş bir alan olan bestecilik öğreniminde erkeklerin daha yoğun yer alması, kadınların bestecilik öğrenimine erişimlerinin, genel müzik ve dolayısıyla çalgı öğrenimine erişimlerine kıyasla daha zor olduğunu göstermektedir. Bestecilik, yaratıcılıkla özdeşleştirilmişken; genel müzik (ya da sanat eğitimi) eğitimi ve onun başlıca getiricisi olan icracılık, kadının önce kendi anne-babası için ideal evlat ve aile statüsünü gösterir olumlu bir etken, ardından çocukları ve kocası için ideal anne/öğretmen/eş olması bakımından önemli bir olumlu faktör olarak görülür.

Erkeklerin meslek kategorilerine göre dağılımı incelendiğinde erkeklerin en yoğun bulundukları meslek kategorisi % 30.3'le mimar ve mühendis kategorisidir. Öğrenim ile ilgili meslekler % 8.6'ı ile ikinci sırayı, % 7.5'le bankacılık ve sigortacılık meslek kategorisi üçüncü sırayı almaktadır. Erkek öğrenciler, lisans öğrenimlerini bestecilik alanında tamamlayacak olsalar

¹⁹ İnceleme altı mezuniyet dönemi üzerinden gerçekleştirildi (2000, 2001, 2005, 2006, 2007, 2008).

dahi, lisans öncesi müzik öğrenim kurumlarını kız öğrencilerden daha az tercih etmekte ya da bu kurumlarına daha az yönlendirilmektedirler. Bunun nedeni, erkeklerin meslek kategorilerine göre dağılımı incelendiğinde erkeklerin en yoğun bulundukları ve ebeveynleri tarafından erkekler için tercih edilen mesleklerin mimar ve mühendis, öğrenim ile ilgili meslekler ile bankacılık ve sigortacılık alanlarında olması ve erkeklerin lisans öğrenimlerinde bu alanlara yönelebilmek ihtimalinin göz önünde bulunması olarak açıklanabilir.

Lisans Devresi Bestecilik Öğretimi Veren Kurumlardaki Öğrencilerin Cinsiyet Bağlamındaki Profili

Bestecilik öğretim kurumları ve bu kurumlardaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profili, bünyesinde bestecilik lisans devresi bulunan bu 11 kurum üzerinden incelendi. Söz konusu kurumlardan, kuruluşlarından buyana, mezun olan kız ve erkek öğrenci listeleri cinsiyet bağlamında incelendi ve mezun kız-erkek öğrenci sayıları belirlendi. Bünyesinde Bestecilik Bölümü/Anasanat Dalı Bulunan 11 Kurum (A-Z):

Başkent Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi
Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Lisans Devresi Bestecilik Öğretimi Veren 11 Kurumun Mezunlarının Cinsiyet Bağlamındaki Profili

Tablo 3: Mezun Kız ve Erkek Öğrencilerin Sayısı

Üniversite	Yıl	Kız	Erkek	Toplam
Başkent Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	2004	1	0	1
Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	1989	26	39	65
Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1989	0	0	0
Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1999	3	5	8

Turkish Studies

Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1942	8	57	65
İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	2004	4	5	9
İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	1990	25	33	58
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1986	7	6	13
Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	2006	0	0	0
Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1999	3	1	4
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1984	9	20	29
Tüm Kurumlar		86	166	252

Tablo 4: Mezun Kız ve Erkek Öğrencilerin Oranı

Kızlar	Erkekler
%34	%66
Kızların erkeklere oranı	Erkeklerin kızlara oranı
%52	%1,93

Bünyesinde bestecilik eğitimi veren 11 kurumun kuruluşlarından günümüze toplam mezun sayısı 252; mezun kız öğrenci sayısı 86, mezun erkek öğrenci sayısı ise 166 olarak tespit edildi. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %34'ünü, erkek öğrenciler ise %66'sını oluşturmaktadır. Kızların erkeklere oranı %52 iken, erkeklerin kızlara oranı %1,93'tür. Bu sonuçlardan, lisans devresinde bestecilik eğitimi veren kurumlardaki kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilere oranla çok daha düşük olduğu görülmektedir. Lisans öncesine yönelik genel müzik eğitimi veren kurumlardaki kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerden daha fazla iken, lisans devresi bestecilik öğrenimi veren kurumlardaki erkek öğrencilerin sayısı kız öğrencilerden fazla oluşu dikkat çekicidir. Lisans öncesi genel müzik eğitimine kızlarla karşılaştırıldığında daha düşük oranla yönlendirilen/yönlenecek erkekler, lisans devresi bestecilik eğitime kızlara oranla daha yüksek oranla yönlendirilmekte/ yönelmektedir. Yaratıcılıkla özdeşleştirilmiş bir alan olan bestecilik öğreniminde erkeklerin daha yoğun yer alması, kadınların bestecilik öğrenimine erişimlerinin, genel müzik ve dolayısıyla çalgı öğrenimine erişimlerine kıyasla daha zor olduğunu göstermektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Bestecilik Öğrenimine Başlama Yaşının Cinsiyet Bağlamındaki Profili

Lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu kadın ve erkek besteciler²⁰ incelendiğinde, kadın bestecilerin tamamının, lisans öncesinde de müzik öğretim kurumlarında öğrenim görmüşken; lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu erkek bestecilerin büyük kısmının ise, lisans öncesinde müzik öğrenim kurumlarında öğrenim görmediği saptandı. Bu durum, lisans öncesine yönelik genel müzik öğretimi veren kurumlardaki öğrencilerin cinsiyet bağlamındaki profiliyle paralellik göstermektedir. Kadınlar, lisans öncesinde de müzik eğitim kurumlarına erkeklere oranla daha yoğun biçimde yönlendirilmekte ve/ veya yönelmektedir.

Üniversitelerin Bestecilik Öğretimi Veren Birimlerindeki Öğretim Elemanlarının Cinsiyet Bağlamındaki Profili

Lisans devresinde bestecilik öğrenimi görmüş olan 1960-1977 doğumlu kadın ve erkek bestecilerin, bestecilik öğretimi veren bir yüksek öğrenim kurumunda bestecilik öğretim elemanı olarak görev alma oranları karşılaştırıldığında, bestecilik öğretimi veren söz konusu erkek bestecilerin sayısının, söz konusu kadın bestecilerin sayısından fazladır: Ele alınan sekiz erkek besteciden yalnız birinin bestecilik öğretimi veren bir kurumda bestecilik öğretimi vermezken, ele alınan altı kadın besteciden yalnız birinin bestecilik öğretimi veren bir kurumda bestecilik öğretimi verdiği görülür.

Sonuç

Kadınların bestecilik eğitimine erişimi ve bestecilik kariyerleri Türkiye genelinde bahsi geçen kurumlar özelinde incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Lisans öncesine yönelik genel müzik öğretimi veren kurumlardaki kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerden daha fazla iken, lisans devresi bestecilik öğrenimi özelinde bu durum tam tersidir ve erkek öğrencilerin sayısı kız öğrencilerden fazladır. Lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu kadın bestecilerin büyük kısmı, lisans öncesinde de müzik öğretim kurumlarında öğrenim görmüşken; lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu erkek bestecilerin büyük kısmı ise, lisans öncesinde müzik öğrenim kurumlarında öğrenim görmediği saptandı. Bestecilik öğretimi veren kurumlarda, bestecilik dersi veren söz konusu erkek bestecilerin sayısı, söz konusu kadın bestecilerin sayısından fazladır.

KAYNAKÇA

BENEDICT, Ruth, **Pattern of Culture**, Houghton Mifflin, New York 1959.

BORA, Aksu, **Kadınların Sınıfı**, İletişim Yay., İstanbul 2005.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), **Türk Aile Yapısı Araştırması**, DPT Yayınları, Ankara 1993.

ECEVİT, Yıldız, “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?”, **C.U. Tıp Fakültesi Dergisi**, 25/4 (2003), s. 83-88.

ENGLAND, P., FARKAS G., **Households, Employment, And Gender A Social, Economic and Demographic Issues**. Aldine Publishing Company, New York 1986.

²⁰ İncelenen kadın ve erkek besteciler, Türkiye’deki iki önemli müzisyen biyografisi kitabında yer verilen bestecilerdir. Bknz. İlyasoğlu, 2000; Say, 1998.

- ERSÖZ, Aysel Günindi (1997). **Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar Ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamu'da Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği)**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- GATES, Eugene Murray (1992). **The Woman Composer Question: Four Case Studies from the Romantic Era**, University of Toronto, Doktora Tezi, Toronto.
- İLYASOĞLU, Evin, **71 Türk Bestecisi**, Pan Yay., İstanbul 2007.
- KANDIYOTI, Deniz, "Kadınlarda Psiko-Sosyal Değişim Kuşaklararası Bir Karşılaştırma" (der. Nermin Abadan-Unat), **Türk Toplumunda Kadın**, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay., Ankara 1982, s. 319.
- KIRAY, Mübeccel, **EREĞLİ: Ağır Sanayiden önce Bir Sahil Kasabası**, İletişim Yay., Ankara 1964.
- MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Sanat Yay., İstanbul 1999.
- MEAD, Margaret, **Male and Female: A Study of the Sexes in a Changing World**, William Morrow, New York 1975.
- OAKLEY, Ann, **Sex, Gender and Society**, Temple Smith, London 1972.
- SANDAY, Peggy R., "Margaret Mead's View of Sex Roles in Her Own and Other Societies" **American Antropologist**, 82/2 (1980), s. 340 – 348.
- SANDBERG, D., vd. "The Influence of Individual and Family Characteristics Upon Career Aspirations of Girls During Childhood and Adolescence", **Sex Roles**, 16/12 (1987), s. 649-668.
- SAY, Ahmet, **Türkiye'nin Müzik Atlası**, Borusan Kültür ve Sanat Yay., İstanbul 1998.